

Dr. T. Veress Éva 80 éves

Az erdélyi biogazdálkodás úttörője, *dr. T. Veress Éva* asszony augusztusi lapszámunk ünnepeltje, aki nyolcvan évvel ezelőtt született Szent István napján. 75. születésnapja alkalmával *Makkay József* újságíró tömör, szép interjúban foglalta össze élete legfontosabb állomásait, melyet az alábbiakban szeretettel elevenítünk fel, de főként azok számára nyújtunk hiteles információt a személyéről, akik először találkoznak a nevével. Az Erdélyi Gazda gyűjtést kezdeményez a számára, arra kéri az olvasóit, hogy járuljanak hozzá egy nemes cél megvalósulásához.

Kedves Éva! A Jóisten adjon erőt, hogy befejezd szép álmaidat, kitűzött céljaidat. Ennek érdekében egy bankszámlát nyitottunk a számodra, melynek száma a következő RO96BTRLRONCRT0354918601, Transilvania Bank, hogy összegyűjtsük a könyved kiadásához szükséges összeget. Önzetlenül szolgáltad szorgos munkáddal, legjobb tudásoddal az erdélyi embert, ezért biztosan lesznek sokan, akik kis adományaikkal hozzájárulnak majd ahhoz, hogy kiadhasd az Édesapádról szóló könyvedet.

Szeretettel: Sebestyén Katalin

T. Veress Éva és Makkay József 5 évvel ezelőtti beszélgetése:

Falusi tanárként kezdte, és nemzetközileg ismert ultrahangbiológus-kutató lett. Úttörő szerepet vállalt a romániai ultrahangos vetőmagvizsgálatban és a rendszerváltás után ő fektette le a romániai biogazdálkodás alapjait.

– Idén kapta meg az egyik legrangosabb magyar állami kitüntetést, a Magyar Arany Érdemkeresztet. A kitüntetés átvételekor ön

úgy fogalmazott: nem élt hiába az, aki egy fát elültetett, egy magot elvetett. Meg tudná saccolni, hogy mennyi vetőmag fordult meg a kezében?

– Pólyás korom óta a magok, a kert, a növények közelében élek. Gyerekkoromat Csombordon töltöttem, ahol édesapám, Veress István, a Téli Gazdasági és Szőlészeti Iskola tanára, gazdaságvezetője és igazgatóhelyetese volt, majd az iskolák államosítása után a Csombordi Szőlészeti Szakiskola első igazgatója. Tíz éves koromban költöztünk Kolozsvárra, ahol belvárosi lakásunk kertjében a húgommal együtt édesapámtól egy-egy parcellát kaptunk művelésre. Tehát már gyerekkorom óta számtalan magot elvettem. Később ezt folytattam tanítványaim szívében, lelkeben egyaránt. Az elvetett magvakból sok kikelt, néhányból sikertörténet kerekedett, azonban tanítványaim minden apró sikerének is tudok örülni.

– Ötven éven át oktattott: előbb falusi iskolában, majd kolozsvári és magyarországi

egyetemen. Pedig oktatói pályafutása igen tekervényesre sikeredett...

– A magyar forradalom évében, 1956-ban elkezdett bolyais egyetemi éveimet már vargabetűk kísérték: az első éven beígért kutatóbiológus-képzés helyett csoportunkat áttették a földrajz-biológia szakra. Így kerültem ki friss diplomás tanárként 1960-ban a harasztosi iskolába, de egy betegség miatt haza kellett jönnöm Kolozsvárra, ahol felvettek laboránsnak a Babes-Bolyai egyetem fizika szakára. Sajnos, az én nemzedékem – amely utolsóként végzett 1960-ban magyar nyelven, a Bolyai Egyetemen – már nem vállalhatta az oktatói állást. A két egyetem egyesítési alapokmánya szerint a magyar tantárgyak részarányának 30 százalékot kellett volna elérniük, de ezt az új egyetemen nem tartották be. Úgy kerülhettem diákok közelébe, hogy kutatóként államvizsgadolgozatot vezethettem. Közben megragadtam minden adandó alkalmat: éveken át tanítottam például a Népi Egyetemen....

– Önt a vetőmagos ultrahangkezelés romániai úttörőjének tartják. Hogyan lett kutató?

– Néhány éven át laboránsként dolgoztam, majd 1968-ban megpályáztam egy biológusi állást az egyetem fizika karán. 1975-ben lettem főkutató. Először tetel foglalkoztam zöldségmag-kísérletekkel. Romániában addig egyetlen bukaresti fizikus végzett csírázási kísérleteket ezen a szakterületen. Beleástam magam a témába, felkutattam minden elérhető szakirodalmat, elvettem a kapcsolatot jeles magyarországi szakemberekkel, és hozzákezdtem egy olyan szakterület hazai kiépítésébe, amelyet később bejegyzett szabadalmak honoráltak. A jeles magyar ultrahangos szakemberrel, Gregus Pállal a hetvenes évek elején még

arról beszélgettünk, hogy az ultrahangdiagnosztika hihetetlenül nagy teret hódít majd. Tíz éven belül bejött a jóslatunk. Az ultrahang-alkalmazás minden területébe belekóstoltunk ugyanis. A kolozsvári kutatócsoport és a modern labor és műhely az egyetem leghatékonyabban működő kutatóközössége volt. Betegségeket okozó baktériumokat is vizsgáltunk, szakterületem lett a fehér és a vörös vérszéklet kutatása. Doktori dolgozatomat a vörös vérszéklet témakörében írtam 1973-ban.

– Mennyire volt elzárva a világtól a hetvenes-nyolcvanas évek erdélyi kutatója?

– Nekem az volt a nagy szerencsém, hogy a Bukaresti Egyetem rektora biofizika professzorként megfelelő finanszírozáshoz jutott, így a szakterület elismeréseként évente biofizika-vándorgyűléseket szervezhetett. 1961 és 1992 között valamennyi rendezvényen részt vettem saját előadással. A román szakma megismert, tudtak az eredményeimről, így nem volt feltűnő, ha amerikai, németországi, cseh-szlovákiai és természetesen magyarországi szakmai kapcsolatokat építettem. Pihenőszabadságaim jelentős részét is e kapcsolatok ápolására fordítottam. Nyugatra nehéz volt kiutazni, de a KGST-országokba két évente kiengedtek. Ha hivatalos kiküldetésben akartam külföldre utazni, már kálváriának számított: a kari tanács, a helyi pártszervezet, a bukaresti pártszervezet, az Országos Tudományos Tanács és az RKP Központi Bizottságának jóváhagyása kellett. Az orvos-tudományban és a biológiában alkalmazott ultrahanggal foglalkozó KGST-i szakemberek UBIOMED nevű kelet-európai konferenciájára hívtak például Magyarországra. Nem tudtam beszerezni a szükséges engedélyeket, de szerencsémre bejutottam kihallgatásra Elena Ceausescu

jobb kezéhez, az Országos Tudományos Tanács Kolozsvárról odakerült elnökéhez. Kutatóként megértett, és egynapos késéssel kijuthattam Visegrádra, ahol szakmai munkám elismeréseként a konferencia egyik tagozatának vezetését bízták rám.

– *Ma dr. T. Veress Évát a biokertészkedés és az egészséges táplálkozás megszállottjaként ismeri az olvasó közönség és a szakma. Mikortól származik ez az elkötelezettség?*

– A biológiai kutatások mellett mindig szenvedélyem volt a vegyszermentes gazdálkodás. A kommunizmus éveiben a témával nem lehetett foglalkozni, de 1974-ben azért megjelentettem *Környezetvédelem és mezőgazdaság* címen egy magyar nyelvű könyvecskét. A cenzúra a szöveg felét kidobta ugyan, de én így is örültem a könyv megjelenésének, mert ez volt Erdélyben a kommunizmus idején az első magyar nyelvű kiadvány, amely a védett növények és állatok listáját tartalmazta. A téma már akkor a szívemhez nőtt, de csak a rendszerváltás után foglalkozhatam vele intézményes keretek között.

– *Hogyan viszonyultak hozzá az agrár-szakemberek?*

– Volt, aki nem kedvelt, több szakemberrel is sajtópolémiába keveredtem. Azt mondták, vissza akarom vezetni a mezőgazdaságot a középkorba. De mégis csak megtört a jég. Azok a mezőgazdasági kutatók, akikkel a kilencvenes évek elején ilyen „ideológiai” harcban álltam, később barátaim lettek. Kiegyezésünk után a kiváló marosvásárhelyi agrárkutató, néhai dr. Tamás Lajos a növényvédelemről szóló előadásában mindig megemlítette, hogy a növényvédelemnek van egy alternatívája is, az, amit T. Veress Éva hirdet. Férjemmel, a rádiószerkesztő Tóthfalussy Bélával közösen megalakítottuk a Kertbarátok Egyesületét, Erdély-szerte ennek

keretében működnek a bioklubok. Megalakult a *Kertbarátok Lapja*, amely később ugyan beolvadt az *Erdélyi Gazdába*, de úttörő szerepe vitathatatlan. Magyarországi, németországi és svájci kapcsolókat építettünk, kijutottunk nyugat-európai biofarmokra. Svájci segítséggel létrejött a Bioterra Egyesület, amely az intézményesített romániai biogazdálkodás alapjait fektette le. Ma több mint háromezer tagot számlál, olyan agrárvállalkozókat is, akik több száz hektáron állítanak elő bioélelmiszereket.

– *Augusztusban tölti 75. életévét. Mire a legbüszkébb?*

– Az élet kegyes volt hozzám, hiszen jórészt mindig azt tehettem, amit szerettem. Sokat köszönhetek édesapámnak, Veress Istvánnak, aki 98 éves korában távozott közülünk. Hálával tartozom férjemnek, Tóthfalussy Bélának, aki minden nehézségben mellettem állt, de sokat segített Márta lányom is, aki hasonló életpályát választott. Géza unokámmal ma is határtalan szeretettel vesznek körül. Amire mindig vágytam, igazából 1990 után teljesült be: 72 éves koromig oktattam a kolozsvári egyetem biológia karán magyar diákokat, és több alkalommal tanítottam vendégtanárként a Budapesti Orvostudományi Egyetemen, a Debreceni- és a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen. Diákoknak és felnőtt közösségnek ma is szívesen tartok előadást biokertészetről és egészséges táplálkozásról. És rendszeresen írok az Erdélyi Gazda hasábjain.

Makkay József
(*Erdélyi Gazda* 2019/8 számából)

(*Szerkesztői megjegyzés: a család erdélyi örmény származású.*)

Kiállítás

Az örmény, magyarörmény kultúra 1001 szála és formája

A Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében kiállítás nyílt a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény kiállítótermében 2019. szeptember 2-án, amely a hónap végéig volt látogatható. A kiállítás anyagáról Benedek Katalin művészettörténész az alábbiakat foglalta össze:

„Az örmény, magyarörmény kultúra 1001 szála és formája” egy nemzet továbbéléséről és értékeiről tanúskodik. Arról, hogy a két kultúra találkozásának eredményeképpen, több száz év alatt egy sajátos harmadik jelent meg és fejlődött.

A hozott, kapott hagyományokat azonban megőrizte. Mindenki gazdagodására egymásból táplálkozva, egymást beoltva indult fejlődésnek.

Láthatunk szépen megálmodott és kivitelezett épületeket, díszítményeket. Alaposabban szemügyre

véve az anyagot, a különféle művészeti ágak összecsendülését is hallhatjuk, láthatjuk. Felsorolni sem könnyű, hogy hányféle módon és hányféle alkotói tevékenységgel fejezték ki magukat, tolmácsolták gondolataikat a többnyire névtelen mesterek.

A túlélő történelem bizonyítja, hogy nem hiába munkálkodtak, ugyanis minden egyes – ecsettel, vésővel, kalapácsal, tűvel vagy szövőszéken – megvalósított darab az örmény, magyarörmény kultúrhistoria szerves láncszeme.

Még az egymástól látszólag távol eső mesterségek, mint például a templomépítészet –, közelebről a faragott kódíszítés, vagy a keresztény örmény művészet jelképeként is felfogott keresztieskövek

(khacsarakok) és a varrott csipke között is megannyi közös szála lelünk. Mert vajon nem kőbe mervedett csipkét látunk-e némelyik templom motívumaiban?

Vagy a dzsulfaik csempék díszítésében gyönyörködve, akaratlanul nem a szöttesek világa villan-e föl? És a dvini kerámiák állat-

motívumai? Lapozzuk csak föl az örmény kódexeket... Az előttünk felsorakozó szönyegek, hímzések, szöttesek, famunkák, régi viseletek, ékszerek, kerámiák, csipkék – fotók közvetítésével – nem csupán magas fokú esztétikai érzékről tanúskodnak, hanem a nép életmódjának, hit- és érzésvilágának hiteles képviselői is.

A kiállítás az ősi örmény kultúra sokszínűségét mutatja be, valamint az erdélyi magyarörmény kultúra néhány szeletét.

A kiállítást rendezte: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület.

Szenttamassy Katalin elnök megnyitja az estet.

Az ajtónál Király György képviselő.

